

МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

О.С. Ізмайлова

*студентка психолого-педагогічного факультету
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ»*

Вступ. У даній статті ми розглянемо особливості застосування міжпредметної інтеграції щодо формування екологічної культури молодших школярів на уроках природознавства.

В умовах сьогодення гостро постали перед людством екологічні проблеми: забруднення ґрунтів, повітря, водоїм токсичними відходами, зникнення значної частини видів рослин та тварин, озонові діри та ін. Головною причиною усіх негараздів природи була і є безвідповідальна діяльність людини.

Сучасні масштаби екологічних змін створюють реальну загрозу для існування майбутніх поколінь, тому навчально-виховна діяльність у школи повинна бути спрямована на формування екологічної культури учнів початкових класів, які усвідомлено будуть розуміти цінність природи та оберігати її раціонально використовувати її багатства.

Виходячи з актуальності означеної проблеми, негайною є потреба у формуванні екологічної культури молодших школярів.

Екологічна культура учня – це сформована система наукових знань, спрямованих на пізнання процесів та результатів взаємодії людини, суспільства і природи; відповідальність за природу як національну і загальнолюдську цінність, основу життя; готовність до природоохоронної діяльності.

Метою екологічної культури є формування системи наукових знань, поглядів, переконань, які закладають основи відповідального ставлення до навколишнього природного середовища.

Протягом усього життя особистості потрібно створювати і забезпечувати умови для становлення та розвитку екологічної культури як форми регуляції взаємодії людини з природою.

Формування екологічної культури має бути безперервним від дошкільної до старшої ланки освіти. У початковій школі вона здійснюється на високому рівні через використання предметної інтеграції. Визначна роль у цьому процесі належить таким навчальним предметам, як «Природознавство», «Літературне читання», «Математика» та «Українська мова».

Уже в початкових класах учні повинні зрозуміти, що людина – невід’ємна складова частина природи, що вона своєю діяльністю впливає на навколишнє середовище, і вплив її може бути як позитивний, так і негативний. Наприклад, на уроках природознавства можна показати, як внаслідок нерозумної діяльності людини змінюється чисельність рослин, тварин, комах, птахів, провести уявну подорож «Сторінками Червоної книги». Для молодших школярів найдоступнішим є емоційно-естетичне сприймання природного середовища. Завдання вчителя – передбачити способи поєднання емоційного ставлення до природи з пізнавальними завданнями щодо її вивчення та охорони. Також важливе значення має безпосереднє спілкування з природою під час проведення спостережень, екскурсій, прогулянок, походів.

Дбайливе ставлення до природи формується також під час використання творчих та рольових ігор на екологічну тематику, що стимулюють інтерес учнів початкових класів до пізнання проблем навколишнього середовища і надають урокам яскравого емоційного забарвлення. Наприклад, гра «Хто чим захищається?». Учитель показує зображення рослин, а діти називають їхні способи захисту, наприклад: полин, чистотіл – гіркий смак; шишшина, малина, троянда – колючки, пиши, лобода, щиряця кульбаба – велика кількість насіння; пирій, конвалія, осот – розмноження кореневищем; кропива – волоски, що жалять і викликають свербіж.

Крім того, одним із дієвих засобів підвищення сформованості рівня екологічної культури є використання міжпредметної інтеграції.

Мета роботи теоретично обґрунтувати вплив між предметної інтеграції на формування екологічної культури та розробити систему вправ і завдань щодо використання на уроках природознавства.

Об'єкт та методи дослідження – процес міжпредметної інтеграції на уроках природознавства як засіб формування екологічної культури. Нами були використані наступні методи: опрацювання та аналізу науково-методичної літератури, а також метод спостереження.

Результати та їх обговорення. На основі аналізу програм, підручників для початкової школи з української мови, літературного читання, математики, природознавства наведемо приклади реалізації між предметних зв'язків під час вивчення освітньої галузі «Природознавство».

Реалізація міжпредметних зв'язків на уроках природознавства і читання під час вивчення об'єктів неживої і живої природи сприяє розвитку природничих понять, формуванню екологічної культури молодших школярів.

На уроках математики доцільно використовувати матеріал екологічного змісту. Дітям цікаво розв'язувати задачі, у яких представлено матеріал про пристосування живих організмів до навколишнього середовища, про взаємозв'язки, що існують у довкіллі. За умови розв'язування таких задач знання учнів поповнюються цікавими відомостями про навколишній світ, розвивається і вдосконалюється математична мова, увага самостійне творче мислення, виховуються елементи основ екологічної культури. Ми пропонуємо використовувати задачі такого змісту.

Задача 1. Обчислити, скільки кубічних метрів повітря очистити від автомобільних викидних газів 25 каштанів, посаджених вздовж дороги, якщо одне дерево очищує зону довжиною 100 м, шириною 20 м, висотою 10 м, без шкоди для себе.

Задача 2. Із 264 г листя сухої кропиви можна виготовити 6 порцій ліків для зупинки кровотечі. Скільки хворим може допомогти хлопчик, що заготовив 1485 г листя?

У підручниках з літературного читання і текстах граматичних вправ міститься багатий природознавчий матеріал, розуміння якого спирається на спостереження у навколишньому середовищі. Програма з української мови для 1-4 класів передбачає природознавчі теми, що безпосередньо пов'язані з веденням календаря природи та праці, з екскурсіями та предметними уроками: описуванню картин природи та праці людей у різні пори року, рослин, тварин; наша місцевість (орієнтування на місцевості, особливості природи).

Не менш тісний зв'язок природознавства з навчальними дисциплінами естетичного циклу. Образи отримані під час спостережень у природі, широко використовуються учнями в образотворчій діяльності, а викликані природою емоційні хвилювання допомагають розумінню музики.

Висновки. Отже, реалізація міжпредметних зв'язків відіграє важливу роль у формуванні в учнів початкових класів на високому рівні екологічної культури дає можливість сформувати єдину за змістом систему екологічних знань та умінь. Здійснення взаємозв'язків природознавства з іншими навчальними дисциплінами та використання міжпредметних зв'язків підвищує пізнавальну активність молодших школярів, забезпечує краще засвоєння програмного матеріалу.

Формування та розвиток природничих екологічних понять на основі використання знань і умінь з інших навчальних предметів дає можливість значно підвищити якість викладання кожного предмета.

Список використаної літератури

1. Іванова О. Формування екологічної культури / О. Іванова // Початкова школа. – 1998. – №8. – С. 40-42.
2. Інтегровані уроки: 1-4 класи / упоряд. Т.В. Бишова – К.: Шкільний світ, 2011. – 112 с.
3. Чекіна О. Ю. Інтегровані уроки у початковій школі. – 2-ге вид. – Х.: вид. група «Основа», 2008. – 192 с.
4. Христофор А. Сутність і дидактичні можливості екологічного виховання / Антоніна Христофор // Початкова школа. – 2007. – №6. – С. 9-1